

В. О. Корнієнко, С. Г. Денисюк, А. А. Шиян
(Вінницький національний технічний університет)

МОДЕЛЮВАННЯ ВИБОРУ ЕКОНОМІЧНОЇ ПРОГРАМИ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ

В статті побудовано теоретико-ігрову модель для узгодження інтересів ново вибраної місцевої влади та економічними силами даного регіону. Доведено, що найбільш ефективною стратегією новообраної місцевої влади в умовах сучасної України є розширення можливостей для економічної діяльності місцевих олігархів.

Ключові слова: математична модель, місцева влада, економічна програма

Проблема управління розвитком економіки на регіональному рівні є сьогодні для України вкрай важливою. На відміну від виборів до Верховної Ради, вибори до місцевих рад вимагають від політичних сил більш конкретних програм діяльності. В роботах сучасних науковців досліджувалися різні задачі щодо розвитку економіки із урахуванням впливу чинників інституціонального характеру^{1; 2; 3; 4}.

Разом із тим, «змагання економічних програм» поки що не стало практикою: а це, в свою чергу, суттєво впливає на планомірність та передбачуваність розвитку економіки регіону.

Так звана «проблема обіцянок», коли політична сила обіцяє до виборів що завгодно, а після виборів відмовляється від передвиборчої платформи, детально досліджена у праці Асемоглу і Робінсона⁵, де показано, що політична сила керується, передовсім, раціональним вибором, і досліджено можливі канали впливу на пост-виборчу діяльність з боку електорату. Але згадані автори досліджували макроекономічні показники, і тому вплив із боку електорату був досить обмежений (досліджувалися лише економічні наслідки революції або ж лише її загрози).

Виходячи з цього, авторами статті побудовано математичні моделі для узгодження інтересів сторін, в яких показано, що політична влада та олігархічні структури часто можуть діяти узгоджено^{6; 7}.

Якщо на макроекономічному рівні на сьогодні же є певні результати, які дозволяють прогнозувати розвиток економіки на рівні держави як цілого, то моделювання особливостей взаємозв'язку між органами місцевої ладі та силами, які представляють економічні інтереси регіону, все ще лишається невирішеною задачею. Особливий інтерес та актуальність цієї задачі надає та обставина, що сьогодні Україна знаходиться в очікуванні як реформи місцевого самоврядування, так і виборів до місцевих органів влади.

Постановка задачі. Опис базової моделі

Один із гравців визначено відразу – це є орган місцевої влади. Розглянемо інших гравців, які впливають на вибір стратегії органами місцевої влади. Другий гравець теж визначається відразу: це – місцеві олігархи. Вони мають силу влади, як мінімум, заставити місцеву владу ураховувати їх інтереси.

Є ще один вельми потужний гравець: виборці. Але в умовах України вони, поки що, практично не мають змоги вплинути на вибір стратегії місцевою владою *після* її перемоги на виборах (більш детально ця задача буде розглянута в окремому розділі).

Таким чином, в умовах після приходу політичної сили до влади в регіоні на її економічну політику впливають виключно два гравця: сама місцева влада та місцеві олігархи.

Визначимо набір можливих стратегій обох гравців. Для *місцевої влади* є всього дві можливі стратегії. Перша полягає в намаганні отримати ренту від місцевих олігархів, нічого не роблячи взамін – назвемо її «пошук ренти». Як правило, це буде полягати в *перерозподілі* тих рентних потоків, які існували раніше. Друга стратегія полягає в тому, щоб *збільшити* економічний потенціал регіону, запропонувавши *нові*, економічно привабливі проекти. Для місцевих олігархів також можна виділити дві стратегії поведінки.

Перша стратегія – це *захист* своїх економічних інтересів від експансії щойно вибраної місцевої ради.

Друга стратегія полягає в економічному стимулюванні місцевої влади за умови, що та пропонує вигідні для місцевих олігархів проекти.

Таким чином, взаємодія «влада-олігархи» на регіональному рівні може бути представлена у вигляді наступної гри в нормальній формі⁸.

Таблиця 1.

Виграші сторін у грі «влада-олігархи»

		Олігархи	
		Захист інтересів	Стимулювання
Влада	Існуючі проекти	a b	$a+\square_1$ $b+\square_1$
	Нові проекти	ММ-Р $a+\square_2$ $b+\square_2$	РДС, Н-Р, П-О, Шт-Р $a+\square_3$ $b+\square_3$

В Таблиці 1 має місце наступне співвідношення між виграшами вла- ди при різних результатах гри:

$$\begin{aligned} 0 < \Delta_1 < \Delta_2 < \Delta_3 \\ \square_1 < 0 < \square_2 < \square_3 \end{aligned} \quad (1)$$

Для влади співвідношення для гри практично очевидні. Для олігархів при записі (1) враховано, що витрати на захист власних інтересів в умовах України є більшими, аніж стимулювання влади рентою: «війна» із владою більш затратна.

Випадок, коли до влади олігархи приводять «свою» владу, розглянуто далі.

Рішення гри та його економічна інтерпретація

Існує декілька концепцій рішення ігор, які мають *різну* економічну при- роду. Всі можливі рішення наведені у таблиці 1.

Перша концепція – це так звана *максимінна рівновага*, притримуючись якої гравці отримують *гарантований* результат, який вже не може бути зме- ншений (звичайно, коли вони притримуються *раціональної* поведінки). Для нашої гри вона досягається, і буде досягатися при наступному виборі страте- гій гравцями: {нові проекти, захист інтересів}.

Друга концепція рішення – це *рівновага в доміантних стратегіях* (РДС), коли гравці поступово відкидають ті стратегії, яки приносять їм мен- шу вигоду, аніж ті, які лишилися.

Третя концепція рішення – це *рівновага Неша* (Н-Р), яка знаходиться як набір таких стратегій гравців, що кожному із них *невигідно* покидати відпові- дну свою стратегію (бо тоді він отримає менше – за умови, що інший гравер буде вибирати «Нешівську» стратегію). Це свого роду «егоїстична рівновага» сторін.

Четверта концепція – *оптимум за Парето* (П-О): це такий набір страте- гій, що коли один із гравців вибере іншу стратегію, то хоч один із гравців отримає менше. Це свого роду «альтруїстична рівновага» сторін.

Концепція *рівноваги за Штакельбергом* (Шт-Р) уже враховує послідов- ність кроків, що відповідає наявності *сили влади*: хто її має, той і робить пер- ший крок. Для нашої гри це виявляться неважливим: результат буде той са- мий .

Як бачимо, всі концепції рішення гри приводять до того, що місцева влада буде вибирати стратегію «пропонувати *нові* економічні проекти».

Таким чином, в результаті приходимо до наступної теореми.

Теорема. Для *довільної* політичної сили в умовах сучасної України най- більш ефективною економічною діяльністю є пропонувати для здійснення такі *нові* економічні проекти, які відповідають інтересам регіональних оліга- рхів.

З наведеної Теореми випливає декілька наслідків економічного характе- ру.

Наслідок 1. Так як нові проекти приносять *додаткове* суспільне благо, яке виробляється в даному регіоні, то спостерігається підвищення економіч-

них показників (яке не обов'язково супроводжується підвищенням рівня життя населення регіону: просто збільшується рента, яку розподіляють між собою влада та олігархи).

Наслідок 2. В першу чергу будуть пропонуватися такі проекти, які ви- магають найменших витрат із боку місцевої влади.

Безумовно, це, проекти із *продажу* комунального майна: спочатку неру- хомості (бо вона ще за радянських часів була облікована), а потім і землі.

Наслідок 3. Проекти інноваційного та інвестиційного характеру місце- вою владою будуть пропонуватися та підтримуватися в останню чергу, тобто лише тільки тоді, коли будуть здійснені всі ті проекти, які не вимагають він неї ніяких витрат. Отримані результати слугують поясненням економічної ситуації, яка має місце в різних регіонах України протягом останніх років.

Спочатку, ще до формування класу олігархів регіонального рівня, місцева влада проводила активну підтримку «власного виробника». Для того періоду характерне прагнення місцевої влади «зберегти» існуючі в регіоні виборчі потужності. Далі, коли з'явилися такі олігархи, почався процес стрімкого продажу підприємств, нерухомості, комунального майна тощо. Відзначимо, що продаж є *найкоротшим* інвестиційним процесом, і тому в умовах України саме він і був реалізований. Тепер, коли продавати в регіонах вже «нема чого», основні проекти, які здійснює місцева влада стосуються землі. Точніше – її продажу.

При цьому, як впливає із доведеної Теореми, не має значення, до якої саме політичної сили належить місцева влада: її економічна діяльність буде визначатися тільки її взаємовідносинами із регіональними олігархами. Приклад Києва наглядне тому підтвердження: в 2006 р. до влади прийшла інша політична сила – але напрямок економічної діяльності Київської міської ради залишився без змін⁹. Як свідчать ЗМІ⁹, порядок денний всіх сесій ради формується переважною кількістю пунктів порядку денного саме як продаж землі (або ж передачі її до іншої форми власності).

На закінчення відмітимо, що введена модель дозволяє також і ситуацію, коли місцева влада є «кишеньковою» для олігархів. За цієї умови виграш влади не зміниться, а виграш олігархів буде задовольняти умові $\square 1 < \square 2 < \square 3$. Неважко побачити, що це не приведе до зміни виграшів.

Отже, ми розглянули теоретико-ігрову модель взаємодії місцевої влади та місцевої регіональної еліти в умовах сучасної України, яка вперше дозволила виявити причини узгодженої поведінки сторін, які є економічно неефективними.

Подальший розвиток описаної моделі в напрямку дослідження впливу на обмеження дозволить запропонувати потужні механізми та технології для управління процесом формування оптимальних з економічної точки зору інститутів регіонального самоуправління.

Література

1. Геєць В.М. Інституційні перетворення і суспільний розвиток // Економіка і прогнозування. - 2005. - №2.- С. 9-36.
2. Полтерович В.М. К руководству для реформаторов: некоторые выводы из теории экономических реформ // Экономическая наука современной России. – 2005. – №1(28). – С.7-24.
3. Постсоветский институционализм / Под ред. Р.М. Нуриева и В.В. Дементьева. – Донецк: «Каштан», 2005. – 480 с.
4. Мороз О.О. Інституціональна система аграрної економіки України. – Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2006. – 438 с.
5. Acemoglu, D., Robinson, J. A., 2006. Economic Origins of Dictatorship and Democracy. Cambridge. Cambridge University Press, Cambridge.
6. Шиян А.А. Механизм интегрирования науки в экономику для инновационного развития постсоветских государств: моделирование механизма принятия решений // Управление большими системами / Сборник трудов. Выпуск 19. – М.: ИПУ РАН, 2007. – С.204-217.
7. Корнієнко В. О., Шиян А. А., Денисюк С. Г. Моделювання фінансових механізмів лобювання в умовах «критичності» за кількістю депутатів у прийнятті рішень // Політологічний вісник. – Київ: «ІНТАС», 2007. – Вип. 29. – С.110-117.
8. Mas-Colell A., Whinston M.D., Green J.R. Microeconomic Theory. Oxford: Oxford University Press, 1995. – 977p.
9. Макаров А. Общество потребления // Зеркало недели. – 2008 (31.05-06.06). - № 20 (699).